

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2023 – Volume 32, Issue 2, pp. 72–76
<http://doi.org/10.18352/jsi.773>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Rotterdam University of Applied Sciences
Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

McGrath, S., Openjuru, G., Lotz-Sisitka, H., Allais, S.,
Zeelen, J., Wedekind, V., Ramsarup, P., Monk, D.,
Metelerkamp, L., Russon, J., Kyaligonja, B., Robbins, G.,
Adrupio, S., Ocan, D., Nyeko, K., Adoye, P., A.,
Molebatsi, P., Tshabalala, T., Muhangi, S., & Openjuru, M.
**Transitioning Vocational Education and Training in Africa.
A Social Skills Ecosystem Perspective.** Bristol University
Press, £24.99, 2023, pp. 232. ISBN 978-1529224634.

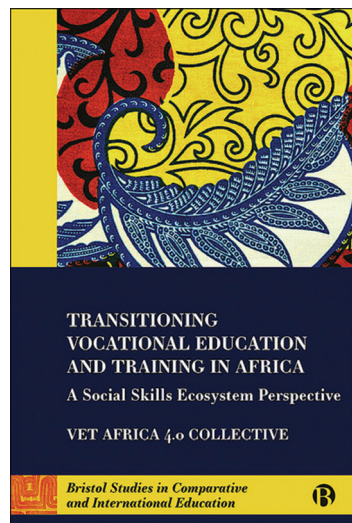
BOOKS

JOSJE VAN DER LINDEN

Josje van der Linden, Universitair docent Lifelong Learning, Rijksuniversiteit Groningen, Nederland.
UNESCO Chair Holder Lifelong Learning, Youth and Work, Gulu University, Uganda.
E-mail: c.j.van.der.linden@rug.nl

HET PERSPECTIEF VAN EEN ECOSYSTEEM VOOR DE ONTWIKKELING VAN BEROEPSVAARDIGHEDEN

Bij ecosystemen denken we aan bossen, oceanen, woestijnen en andere gebieden waar de natuur door de eeuwen heen een evenwicht heeft bereikt, waardoor de aanwezige organismen elkaar laten voortbestaan. In Nederland kennen we de Veluwe en de Waddenzee. Menselijk ingrijpen in deze ecosystemen heeft vaak meer kwaad dan goed gedaan. Het inzicht groeit dan ook dat ingrijpen alleen mag gebeuren met respect voor het bestaande ecosysteem. Het *VET Africa 4.0 collective* samengesteld uit onderzoekers van universiteiten in Oeganda, Zuid-Afrika, het Verenigd Koninkrijk en Nederland, gebruikt dit beeld om Vocational Education and Training (VET) in Afrika te analyseren en er een nieuw

perspectief voor te scheppen. Het boek *Transitioning Vocational Education and Training in Africa* geeft zo in negen hoofdstukken een veelzijdige analyse vanuit verschillende invalshoeken.

In deze recensie onderzoek ik wat het perspectief van het ecosysteem kan betekenen voor interventies gericht op het leren van beroepsvaardigheden in beroepsopleidingen en daarbuiten. Daartoe schets ik eerst kort mijn eigen positie en de vragen die ik op basis daarvan aan het boek stel, vervolgens bespreek ik wat onder VET en het '*Social Skills Ecosystem Perspective*' wordt verstaan. Dan loop ik kort de hoofdstukken langs, licht er mijn favorieten uit en bepaal voorzichtig de waarde van het boek voor de opleidingspraktijk en de theorievorming daaromtrent.

Sinds de installatie van de UNESCO leerstoel *Lifelong learning, youth and work* bij Gulu University in Oeganda in 2017, zijn er diverse activiteiten ontplooid rond het thema 'Jongeren, opleiding en werk'. Als voorbeeld noem ik de *summer schools*, waarin eerst in Groningen in juli 2017 en vervolgens in Gulu in juli 2018 met een brede groep deelnemers het onderwerp *Youth, education and work in (post-)conflict areas* is besproken (zie Van der Linden e.a., 2020). Op basis van het veldwerk in de summer school in 2018, is besloten de eerstvolgende summer school na de lockdowns te richten op *Entrepreneurship and youth development* om aan te sluiten bij de activiteiten van de jongeren op dit terrein. De summer school van dit jaar (2023) borduurt daarop voort met het thema *Sustainable entrepreneurship and (youth) employment*.

Een ander project speelde zich af in Mozambique, waar in 2020 rond drie noordelijke agrarische opleidingsinstituten een samenwerkingsverband van een Nederlandse, een Portugese en twee Mozambikaanse universiteiten is opgezet. Doel was om het arbeidsperspectief van de studenten van deze opleidingsinstituten te verbeteren, door het onderwijs meer te richten op de omringende gemeenschappen en op de arbeidsmarkt (Rodrigues & Van der Linden, 2023). Op basis van de ervaringen in deze twee Afrikaanse landen, heb ik het boek *Transitioning Vocational Education and Training in Africa* gelezen om de waarde ervan voor het begrip van deze praktijken te bepalen.

Vocational Education and Training (VET) of *Technical Vocational Education and Training* (TVET) is een gangbare term in Engelssprekende landen om beroepsopleidingen aan te duiden. In dit boek wordt de term breed gehanteerd en omvat hij niet alleen formele, door de overheid erkende, opleidingen, maar ook non-formele opleidingen zoals die onder andere door bedrijven, kerken en niet-gouvernementele organisaties (Ngo's) worden aangeboden en zelfs informele kleinschalige persoonsgebonden activiteiten, veelal verbonden aan kleine ondernemingen. Om de relatie van beroepsopleidingen met de wereld van werk te kunnen analyseren en te versterken, zetten de

BOOKS

auteurs het '*Social Ecosystem for Skills*' -model in, waarin kennis, leren en werk met elkaar in verband worden gebracht (zie o.a. Spours, 2023). De dimensies van dit 'sociale ecosysteem voor de verwerving van de vereiste vaardigheden', die in het boek telkens terugkomen, zijn:

- samenwerkende horizontaliteiten: educatieve lokaal georganiseerde netwerken
- faciliterende verticaliteiten: ondersteuning met financiën en andere voorzieningen door de overheid
- bemiddeling en leiderschap om het systeem in te richten, in stand te houden en verder te ontwikkelen
- ecologische tijd: langetermijnstrategieën om de benodigde vaardigheden te identificeren en te ontwikkelen.

De dimensies van het ecosysteem worden aangewend om vier casussen te analyseren: twee in Oeganda en twee in Zuid-Afrika, in elk land een meer formele beroepsopleiding en een minder formeel netwerk aan opleidingen. Ondanks de covid-lockdowns is het collectief erin geslaagd om data te verzamelen met behulp van workshops en interviews, zo blijkt uit het voorwoord, het nawoord en de ervaringen die aan de orde komen in het hoofdstuk over de uitdagingen van de onderwijs-werk-transities. De data zijn verwerkt in verschillende hoofdstukken met onderwerpen als de ontwikkelingen op de formele en informele arbeidsmarkt, de rol van de docenten in beroepsopleidingen, persoonlijke verhalen over onderwijs- en werkloopbanen, en de rol van universiteiten. Hoe deze aspecten een rol spelen in de casussen, wordt uitgewerkt in aparte kaderteksten en in enkele langere beschrijvingen.

In Afrika voorzien veel mensen in hun levensonderhoud door activiteiten op de informele arbeidsmarkt. Om recht te doen aan deze realiteit, breiden de auteurs het Social Skills Ecosystem uit, zodat de activiteiten op de informele arbeidsmarkt en het verwerven van de benodigde vaardigheden daarvoor, eronder vallen. Zo kan geanalyseerd worden hoe jongeren elkaar ondersteunen in het opzetten van kleine ondernemingen en daarbij van elkaar leren. Deze jongeren vormen daarbij 'samenwerkende horizontaliteiten', maar ontberen vaak de steun van 'faciliterende verticaliteiten'. De auteurs vragen aandacht voor de lastige situatie van docenten, die vakkennis en -vaardigheden moeten bezitten, moeten weten hoe ze die overdragen, maar ook zicht moeten houden op ontwikkelingen in de praktijk, waarvoor ze verbindingen aan moeten gaan met informele kennisnetwerken. Om de rol van de derde dimensie van het model, bemiddeling en leiderschap, te vervullen, moeten zij vaak tegen de stroom ingaan van de formele opleidingen waaraan ze verbonden zijn. Zij bevinden zich in het hart van het

ecosysteem en zouden daarvoor de nodige erkenning en ondersteuning kunnen krijgen van bijvoorbeeld universiteiten, die met wat meer afstand deelnemen. Met praktijkgericht onderzoek spelen de universiteiten in de casestudies een bemiddelende rol voor het leggen en in stand houden van horizontale verbindingen en bevorderen ze verticale ondersteuning door nationaal en internationaal financiering te verwerven. Zo leveren ze een actieve bijdrage aan het VET ecosysteem, iets waar de UNESCO voor pleit in een recente publicatie (2021).

Terugblikkend op de schets van mijn eigen betrokkenheid bij opleidingen in Oeganda en Mozambique, kan ik de kracht van de gekozen brede definitie van opleiding en werk en het gekozen model onderschrijven. In de summer schools en andere activiteiten in Gulu University zijn vele kleine ondernemingen geanalyseerd en verder ontwikkeld met ondersteuning van non- en informele opleidingen. De summer schools zelf zijn voorbeelden van non-formele opleidingen, die een katalyserende werking in het netwerk hadden. Het project in Mozambique laat de kracht van de verbindende horizontaliteiten zien, gestimuleerd door de staf van de betrokken Mozambikaanse universiteiten, naast de zwakker aanwezige ondersteunende verticaliteiten, die de duurzaamheid van het project zouden moeten garanderen.

Jammer is dat het boek niet wat dieper graaft op basis van het veldonderzoek dat is gedaan. Ondanks het pleidooi voor de relationele basis van samenwerking, krijgt de lezer nauwelijks inzicht in wat die samenwerking voor individuele studenten, docenten, werknemers, werkgevers of andere betrokkenen oplevert. De casussen lijken voornamelijk illustraties te zijn en minder een verdiepende kritische uitwerking van dit perspectief. Die verdieping is wel nodig om te verhelderen waarom samenwerking of ontwikkeling wel of niet tot stand komt en behouden blijft. Instituties hebben soms hoge muren, macht speelt een rol, cultuur en tradities kunnen samenwerking bevorderen, maar ook uitsluitend werken. Terecht worden in hoofdstuk 9, dat gaat over implicaties voor onderzoek, beleid en praktijk, vele onderwerpen genoemd die verder uitgewerkt zouden kunnen worden, zoals de relatie tussen informeel leren voor ondernemerschap en de formele beroepsopleidingen. Omdat een diepgaandere analyse van belemmerende en bevorderende factoren op basis van de verzamelde data ontbreekt, waaiert dit hoofdstuk echter wel erg ver uit.

Ondanks dit voorbehoud, biedt het denken in ecosystemen een sterk analytisch kader voor theorievorming over en onderzoek naar leren voor een beroep, en voor het ontwerpen van interventies die rekening houden met en gebruik maken van al wat zich afspeelt, niet alleen in bossen, oceanen en woestijnen, maar ook in de wereld van opleiding en werk. Het mooie van de term ecosysteem is daarbij dat deze uitdrukt dat opleiding en werk onderdeel uitmaken van

BOOKS

het bredere ecosysteem, de bossen, oceanen en woestijnen, van onze planeet, waaraan zij ook een bijdrage kunnen leveren. Dit is niet alleen voor Afrika, maar ook voor Nederland en andere Europese landen een relevant perspectief.

REFERENTIES

International Commission on the Futures of Education. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. UNESCO.

Rodrigues, A., & Van der Linden, J. (2023). International cooperation in education at the crossroads: fostering youth agency amidst conflict and uncertainties in northern Mozambique. *Proceedings International symposium After the crisis, justice, institutions, media*. Poitiers: 8-10 September 2021.

Spours, K. (2023). *Social ecosystem thinking*. Geraadpleegd op 26 maart 2023, van <https://www.kenspours.com/social-ecosystem-thinking>

Van der Linden, J., Rodrigues, A., Kopp, M., Abraham, B. & Dier, F. (Red.) (2020). *Youth, education and work in (post-)conflict areas*. Rijksuniversiteit Groningen.